

het juiste pad)

(dev yol

Vaak neem ik gasten mee voor een korte wandeling naar de vorige rustplaats van het Meisje van Yde, een veengat dat in de jaren zeventig met de mantel der cultuurtechnische liefde werd toegedekt. (Zou U trouwens, zoals het meisje, eeuwig willen rusten in het Asser Museum en dan zonder kleren?)

Om toch iets meer dan maïs te zien, lopen we door over de zandweg en slaan het pad in dat naar het Boekweitemveen leidt. Een pad dat eerst vaag zichtbaar door een berkenbosje met bramen en brandnetels loopt maar dan vaste vorm krijgt, diep ingesneden door een kleine jungle van Gruyt (gagel, ooit conserveringsmiddel en smaakmaker voor bier), met hier en daar pollen pijpenstrootje en kleine veenputjes. De Gruyt wordt er tegenwoordig overigens kortgehouden door Brabantse stropers, die de beschermde gagel niet meer voor de bierbereiding maar voor de bloemisterij meenemen. Uiteindelijk houdt het pad op bij het ondoordringelijke zwarte water van het uitveende gat.

Als ik met een student uit Aberystwyth uit het veen over het paadje terug ploeter, staat de eerste volmacht van de Marke van Yde over een hek geleund zijn landerijen te overzien. *'Eeb'm aan het eierzuk'n west?'* vraagt hij beminnelijk. *'Hij praat alleen Keltisch'* zeg ik. *'Vanzulf'* knikt de man begrijpend.

De gedrongen Barbur Kuzuceoglu uit Parijs is de natuur weinig gewend maar volgt mij braaf over het pad. Deze Turkse literator heeft mijn hart gestolen omdat hij Niels Holgersson's wonderbaarlijke reis uit het Frans in het Turks heeft vertaald.

Een Finse bezoeker is de enige die de gagel in het Latijn herkent. *'Myrica gale'* mompelt hij weinig opgewekt, alsof hij verwachtte dat er flessen jenever onder zouden staan.

Uri Baruch van de Archaeologische Dienst uit Jeruzalem is minder te spreken over dit soort veengaten. Zelfs in Barsheeva, in de Negevwoestijn, vertelt hij zijn collega's: *'Weet je, de wereld verdween gewoon onder mijn voeten en voor ik kon schreeuwen, zat ik er tot mijn middel in.'* Uri week van het juiste pad af.

Mijn dierbaarste herinneringen aan het pad bewaar ik echter aan het bezoek van de TROS, een firma die televisieprogramma's maakt en soms uitbrengt. Zij komt om de geschiedenis van het Meisje van Yde, waar we die nog niet kennen, in beeld en geluid op te nemen. De romantiek om tweeduizend jaar geleden gewurgd en vervolgens in een veengat gestopt te worden, is hun niet ontgaan.

Het team telt onder meer een actrice, een scriptgirl en de vrijwillige brandweer van Orvelte. De producer heeft een wit zomerpak aan en rubberlaarzen bij zich. Het laatste heeft hij goed verborgen gehouden voor zijn crew, die zich maar moet redden. De actrice (beter geconserveerd dan het Meisje van Yde dat zij moet spelen) en de scriptgirl wijzen op het pad dat vaag het veen induikt. *'Moeten we daar in?'* Een cameraman die een shagje draait, zegt: *'Ik zag net nog een krokodil wegsluipen!'* *'Dan ga ik er niet in'*, zegt de lange actrice beslist.

De opnamen hebben nogal wat voeten in de aarde. De Orveltenaren, in blauwe ijzertijdkieltjes en op gelakte klompen, zien er inderdaad uit of ze de actrice wel in het veengat willen jonassen. Volgens het script zullen ze haar op een grove eiken plank door de gagel dragen terwijl een rookgordijn, zoals bij een popconcert, de navrante sfeer verhoogt. Het meisje baggelt dapper met haar zwart zijden broek door de bramen, de TROS vergoedt dat wel. Maar een muggenbeet, dat mag haar niet overkomen, een pukkel op je gezicht, dan kun je het in Hilversum wel schudden.

De scriptgirl belt de volgende dag dat de opnamen mislukt zijn en dat de wespensteek in haar been bijna beter is.

Dit voorjaar probeer ik het water te bereiken met een charmante Bulgaarse studente, die doorgaans door haar moeder gechaperonneerd wordt. Nu niet. Maar het juiste pad is niet meer te vinden. Het is in een snel tempo dichtgegroeid. En waarom? Omdat de Grote Paadjesmaker, de mens, niet meer van het asfalt afkomt! Het pad is er niet vóór de mens, het pad is er dóór de mens! De desinteresse voor het buitengebeuren groeit, ontmoedigingsbeleid viert hoogtij, gedoogzones worden steeds zeldzamer en dit alles resulteert in het verdwijnen van de paadjes. Geen stropers, jachtopzichters, hengelaars, indiaantje spelende kinderen of verliefden houden het pad meer open.

Het zal de natuur een zorg zijn maar de tijd zal ons leren of de natuur ons nog een zorg is.

Het Turkse Dev Yol heeft op zich weinig of niets te maken met de Rue Droite in Damascus (zie ook de Statenvertaling van de Bijbel) maar beiden zijn als begrip duidelijk verwant aan het 'Regte Pad'.

Sytze Bottema

(dev yol

het juiste pad)